

Notitie voor de Noordzee Club voor de workshop veiligheid op 20 november 2010.

Opgesteld door Marius van Dam

Onderdeel: aansprakelijkheid organiserend comité.

Bij organisatie van (sport)evenementen lopen organisatoren aansprakelijkheidsrisico's. In deze notitie gaat het met name om organisatie van zeilevenementen, meer bijzonder zeilwedstrijden, welke door verenigingen worden georganiseerd.

Die aansprakelijkheid is ondermeer onder te verdelen in:

- aansprakelijkheid van de organiserende vereniging
- aansprakelijkheid van de individuele organisator (binnen de vereniging).

De hieronder besproken aansprakelijkheid betreft de aansprakelijkheid jegens een deelnemer van de zeilwedstrijd. Aansprakelijkheid jegens een derde laat ik in deze notitie buiten beschouwing.

Aansprakelijkheid van de organiseerde vereniging – aansprakelijkheid bestuurders.

Er bestaan twee soorten verenigingen:

de vereniging met beperkte rechtsbevoegdheid en
de vereniging met volledige rechtsbevoegdheid.

De vereniging met beperkte rechtsbevoegdheid kan bij onderhandse akte of mondelinge afspraak worden aangegaan.

Voor de vereniging met volledige rechtsbevoegdheid is oprichting bij notariële akte een vereiste.

De bestuurders van een vereniging met beperkte rechtsbevoegdheid zijn hoofdelijk aansprakelijk naast de vereniging. Na inschrijving in het handelsregister is aansprakelijkheid beperkt.

De bestuurders van een vereniging met volledige rechtsbevoegdheid zijn in principe niet hoofdelijk aansprakelijk.

Dat laatste geldt ook voor de Stichting, waarvoor het vereiste is dat die bij notariële akte wordt opgericht. Bij een Stichting is er in principe geen hoofdelijke aansprakelijkheid van bestuurders.

De bestuurders van een vereniging met volledige rechtsbevoegdheid (opgericht bij notariële akte) en de bestuurders van een Stichting binden in principe derhalve de vereniging of de Stichting en niet zichzelf.

Aansprakelijkheid van bestuurders van een vereniging met volledige rechtsbevoegdheid.

Ondanks dat sprake is van een vereniging met volledige rechtsbevoegdheid kan een bestuurder van een dergelijke vereniging (en van een Stichting) persoonlijk aansprakelijk zijn, indien sprake is van niet behoorlijke taakvervulling als bestuurder.

Het betreft hier artikel 2: 9 van het Burgerlijk Wetboek dat luidt:

“Elke bestuurder is tegenover de rechtspersoon gehouden tot een behoorlijke vervulling van de hem opgedragen taak. Indien het een aangelegenheid betreft die tot de werkring van twee of meer bestuurders behoort, is ieder van hen voor het geheel aansprakelijk terzake van een tekortkoming, tenzij deze niet aan hem is te wijten en hij niet nalatig is geweest in het treffen van maatregelen om de gevolgen daarvan af te wenden”.

Daarbij geldt derhalve dat voor bestuurstaken een collectieve verantwoordelijkheid geldt en voor alle bestuurders een hoofdelijke aansprakelijkheid: een individuele bestuurder kan aansprakelijk worden gesteld voor de volledige schade die voortvloeit uit fouten (onbehoorlijke taakvervulling) van hemzelf en van zijn medebestuurders.

Bij die aansprakelijkheid op grond van artikel 2: 9 BW (onbehoorlijke taakvervulling) is onderscheid te maken tussen de zogenaamde interne aansprakelijkheid: indien de bestuurder in zijn behoorlijke taakvervulling tekort schiet, kan de vereniging of Stichting (of de curator) een beroep doen op artikel 2: 9 BW, en de externe aansprakelijkheid, waarbij de vereniging of

Stichting en/of de bestuurders aansprakelijk worden gesteld door derden (op grond van artikel 2: 9 BW).

In zijn algemeenheid kan worden gesteld dat er sprake is van onbehoorlijk bestuur indien geen redelijk denkend bestuurder – onder dezelfde omstandigheden – zo gehandeld zou hebben. Het moet daarbij gaan om een onmiskenbare tekortkoming, een tekortkoming waarover geen redelijk oordelend en verstandig bestuurder twijfelt.

Grondslag voor aansprakelijkheid

In het algemeen kan gezegd worden dat het bij de vraag naar aansprakelijkheid van de zeilwedstrijdorganiserende organisatie gaat om de vraag of de zeilwedstrijdorganiserende organisatie gehandeld heeft in strijd met de wet of met een maatschappelijke zorgvuldigheidsnorm, waardoor schade is ontstaan. Dit betreft de zogenaamde onrechtmatige daad (artikel 6: 162 BW).

Door het organiseren van een zeilwedstrijdevenement ontstaan risico's en gevaren voor de deelnemers.

In de jurisprudentie wordt in het zogenaamde kelderluik-arrest door de Hoge Raad handvaten gegeven aan de hand waarvan voor een dergelijk geval bepaald kan worden of voldoende zorgvuldigheid in acht is genomen.

“Exact” geformuleerd: “De onrechtmatigheid is een functie van de kans op een ongeval en de ernst van de dan te verwachten schade, gedeeld door de bezwaarlijkheid van de vereiste veiligheidsvoorzieningen”.

Met andere woorden: in geval een situatie in het leven wordt geroepen, welke voor anderen bij niet inachtneming van de vereiste oplettendheid en voorzichtigheid gevaarlijk is, dient hij veiligheidsmaatregelen te nemen, waarbij de volgende criteria van belang zijn:

- de mate van waarschijnlijkheid dat de deelnemer niet oplettend en voorzichtig genoeg zal zijn;
- de kans op ongevallen;
- de ernst van de te verwachten gevolgen;
- de bezwaarlijkheid van de te nemen veiligheidsmaatregelen.

In het zogenaamde skeeler-arrest heeft de Hoge Raad geoordeeld dat op de organisatie een plicht rust om een onervaren deelnemer tegen zichzelf te beschermen (en de organisatie indien aan die plicht niet wordt voldaan, aansprakelijk is).

In het zogenaamde turn-arrest (6 oktober 1995) heeft de Hoge Raad geoordeeld dat de organisatie aansprakelijk is jegens een van de ringen gevallen turnster: "Er was sprake van een reëel risico van ernstig letsel, terwijl de nodige veiligheidsmaatregelen zonder veel bezwaar konden worden gerealiseerd".

In statuten en reglement kunnen aansprakelijkheiduitsluitende bepalingen worden opgenomen. Indien – en dat is meestal het geval – echter ook niet-leden deelnemen, zijn die aan dergelijke bepalingen alleen al niet gebonden omdat zij geen lid zijn.

Ook het opnemen van aansprakelijkheiduitsluitende bepalingen – exoneratieclausules – in de wedstrijdinschrijvingsformulieren kan helpen om aansprakelijkheid uit te sluiten of te beperken. Dit is echter – net als ten aanzien van bepalingen van die strekking in statuten en reglementen van de vereniging ten opzichte de van leden - geenszins waterdicht, zoals uit bijvoorbeeld het hierboven genoemde skeeler-arrest blijkt. Daar werd het in het aanmeldingsformulier vervatte exoneratiebeding naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid door de rechter onaanvaardbaar geacht, mede omdat het beding onduidelijk was in die zin dat daaruit niet bleek dat het ook geschreven was voor ernstige schadesoorten.

Behalve dat (aan de hand van de jurisprudentie) invulling dient te worden gegeven aan zorgvuldig handelen bij het organiseren van een zeilwedstrijd, is het dan ook van belang om goede aandacht te geven aan de in het inschrijfformulier voor de wedstrijd op te nemen aansprakelijkheidsuitsluiting, zodat er geen ruimte voor onduidelijkheden is. Ik merk daarbij op, dat overweging verdient om daarbij onder andere op te nemen dat degene die voor de wedstrijd inschrijft, de organisatie vrijwaart voor aanspraken van de (overige) bemanningsleden. Zoals gezegd is uitsluiting van aansprakelijkheid niet waterdicht en dient de zorgvuldigheidsnorm in acht te worden genomen.

Wat betreft de invulling van de zorgvuldigheidsnorm bij het organiseren van een zeilwedstrijd, merk ik het volgende op.

Bij het organiseren van zeilwedstrijden is met name aan de volgende risico's en gevaren te denken:

- Overboord slaan met als gevolg onderkoeling of verdrinking.
- Gezondheidsrisico's als hartstilstand/uitputting.
- Aanvaring met andere jachten of met andere scheepvaart met mogelijk letsel tot gevolg, eventueel met het gevaar voor zinken etc.
- Onzeewaardigheid door ontbreken van nooduitrusting, met alle gevolgen van dien.

In verband met de door de Hoge Raad geformuleerde criteria (de mate van waarschijnlijkheid dat de deelnemer niet oplettend en voorzichtig genoeg zal zijn; de kans op ongevallen; de ernst van de te verwachten gevolgen; de bezwaarlijkheid van de te nemen veiligheidsmaatregelen) merk ik op:

De waarschijnlijkheid dat de benadeelde niet voorzichtig genoeg zal zijn, wordt ten eerste door het wedstrijdelement verhoogd, terwijl die mate van waarschijnlijkheid voorts wordt verhoogd indien sprake is van onervaren deelnemers en/of onervaren bemanningsleden. Op de ervaring van de bemanningsleden aan boord van een zeilwedstrijdjacht heeft de organisatie (in het algemeen) niet direct zicht, zodat een wedstrijdorganisatie daarmee rekening dient te houden.

De kans op ongevallen in (zee)zeilwedstrijden, is concreet aanwezig.

De ernst van de mogelijke gevolgen, is groot, hetgeen te meer geldt indien sprake is van een zeezeilwedstrijd, waarbij een jacht in eerste instantie op zichzelf is aangewezen.

De bezwaarlijkheid van de te nemen veiligheidsmaatregelen, is niet groot indien dat betreft het voorschrijven van veiligheidsuitrusting en de controle daarop.

Gezien de mate van waarschijnlijkheid dat een benadeelde niet voorzichtig genoeg zal zijn, de kans op ongevallen en de ernst van de mogelijke gevolgen daarvan, zal de zeilwedstrijdorganisatie veiligheidsmaatregelen moeten nemen, waarbij de grens ligt bij de bezwaarlijkheid daarvan (in verhouding tot de risico's en de ernst van de gevolgen).

Veiligheidsplan

In dit verband breng ik in herinnering dat het Koninklijk Nederlands Watersportverbond in september 2008 een "Veiligheidsplan voor wedstrijdorganisatoren" heeft geschreven. Ik verwijs u graag naar de website van het Watersportverbond.

Het Watersportverbond geeft daarbij aan: *"Veiligheid bij zeilwedstrijden is een steeds belangrijker thema. Dit heeft zowel te maken met de verdere professionalisering en globalisering van de wedstrijdzeilsport als ook met de verregaande aansprakelijkheid van wedstrijdorganisatoren in geval van calamiteiten of ongelukken"*.

Het veiligheidsplan voor wedstrijdorganisatoren is in de eerste plaats geschreven voor open wedstrijdboten en nog niet zozeer voor zeegaande jachten.

Zoals hierboven aangegeven zullen echter ook wedstrijdorganisatoren voor wedstrijden met zeegaande jachten zich de verregaande aansprakelijkheid ingeval van calamiteiten of ongelukken moeten aantrekken en terzake de nodige zorgvuldigheid in acht moeten nemen.

In de introductie bij het veiligheidsplan voor wedstrijdorganisatoren geeft het Watersportverbond voorts aan: *"Wedstrijdzeilen is een krachtmeting, waarbij zeilers hun grenzen verkennen en deze soms overschrijden. Meestal gaat dat goed, maar net als bij elke andere sport is er risico voor persoonlijk letsel, materiaalschade of andere problemen. Degenen die deelnemen aan een wedstrijdserie zijn veelal bekend met deze risico's en achten deze aanvaardbaar. Vanuit de wedstrijdorganisatie gezien stelt de wedstrijdzeiler zich bloot aan het weer en de elementen. De zeiler mag verwachten dat ook van de kant van de wedstrijdorganisatie de kans op risico wordt onderkend en dat er acties worden ondernomen om deze te beheersen. Het bovenstaande houdt in dat er een risico balans is tussen de wedstrijdzeiler en de wedstrijdorganisatie. Bij grote zeegaande jachten zal de beheersing van de risico's voor een belangrijk deel liggen bij de deelnemers zelf. Voor optimistwedstrijden zal deze meer aan de kant van de wedstrijdorganisatie liggen. Problemen ontstaan wanneer de inschatting van een noodzakelijke balans en de beheersing daarvan tekort schieten"*.

Het KNWB schrijft in het veiligheidsplan voor wedstrijdorganisatoren voorts: *"..... regel 4 (van het zeilwedstrijdreglement) zegt dat de verantwoordelijkheid van een boot deel te nemen aan de wedstrijd of door te gaan met een wedstrijd geheel haar eigen keuze is. De*

wedstrijdzeiler kan op zijn beurt verwachten, omdat de wedstrijden georganiseerd worden door een Vereniging aangesloten bij het Watersportverbond, dat voor het veiligheidsaspect ook een hoge standaard wordt gehanteerd.

Het gevoel van verantwoordelijkheid aan de kant van de wedstrijdorganisator wordt verder versterkt door de huidige jurisprudentie met betrekking tot (hoofdelijke) aansprakelijkheid. Het feit dat de deelnemer zijn handtekening zet onder het inschrijfformulier waarmee hij zich onderwerpt aan de regels en afziet van schadeclaims aan het adres van de wedstrijdorganisatie is zeker niet dekkend. De wedstrijdorganisator zal moeten kunnen laten zien dat voldoende is gedaan aangaande veiligheid. Het simpelweg afsluiten van een aansprakelijkheidsverzekering, is niet afdoende".

Het bovenstaande sluit aan op hetgeen ik hierboven heb vermeld.

Uit het veiligheidsplan voor wedstrijdorganisatoren blijkt dat dit, zoals daarin ook wordt aangegeven, in de eerste plaats is geschreven voor open wedstrijdboten. Dit blijkt uit het feit dat het veiligheidsplan met name voorziet in de organisatie van de beslissing of de wedstrijden doorgaan (of de weersomstandigheden geschikt zijn) en in de organisatie van hulpverlening aan deelnemers.

Veiligheidsuitrusting deelnemers.

Het veiligheidsplan voor wedstrijdorganisatoren geeft geen aanwijzing voor veiligheidsuitrusting van de deelnemers en van de wedstrijdboten.

Juist voor (zee)wedstrijden met kajuitjachten zal het veiligheidsplan eerder de nadruk op de uitrusting van de bemanning en de schepen moeten liggen.

Voor een (zee)zeilwedstrijd met jachten zal de wedstrijdorganiserende vereniging zich rekenschap moeten geven van de risico's welke de deelnemers lopen en zal de wedstrijdorganiserende organisatie aan de hand daarvan minimum veiligheidsvoorschriften moeten geven.

Met het oog op de zorgvuldigheidsverplichting doet een wedstrijdorganisatie er goed aan, de minimum veiligheidsuitrusting voor deelnemer en schip verplichtend voor te schrijven en voorts op andere punten dringend te adviseren.

In dit verband merk ik op dat in het skeeler-arrest werd aangenomen dat de organisatie de cursisten op zijn minst genomen dringend had moeten adviseren een valhelm te dragen. Gezien de risico's van een (zee)zeilwedstrijd met jachten, acht ik deze minimum eis van een dringend advies onvoldoende voor invulling van de zorgvuldigheidsnorm. Ik adviseer een zeilwedstrijdorganiserende vereniging dan ook een minimum veiligheidsuitrusting verplicht te stellen, en verdere punten eventueel dringend te adviseren. Vanzelfsprekend dient die minimum uitrusting op de desbetreffende zeilwedstrijd te zijn afgestemd.

Waar van toepassing kan door de zeilwedstrijdorganisatie worden aangehaakt bij de Offshore Special Regulations van de ISAF, waar veiligheidsvoorschriften deels als verplicht en deels als aanbevolen (recommendations) worden gegeven. Indien een zeilwedstrijdorganisatie ondanks dat de wedstrijd onder één van de categorieën 0 tot en met 6 valt, minder vergaande veiligheids- en uitrustingsvoorschriften geeft, heeft die zeilwedstrijdorganisatie, indien er een ongeluk gebeurt en die zeilwedstrijdorganisatie aansprakelijk wordt gehouden, heel wat uit te leggen en zal een Rechter ten aanzien van een dergelijk racecomité eerder aansprakelijkheid aannemen.

Controle en handhaving veiligheiduitrusting

Rest nog beantwoording van de vraag of de zeilwedstrijdorganiserende vereniging op de door haar gegeven voorschriften dient te controleren en te handhaven.

Mijns inziens betekent het voorschrijven van veiligheidsuitrusting, dat daarop ook door de zeilwedstrijdorganisatie – op zijn minst door middel van steekproeven – dient te worden gecontroleerd. Het niet aan de veiligheidsvoorschriften voldoen dient voor de deelnemer gevolgen te hebben: uitsluiting of een penalty.

Het bewust “een oogje dichtdoen”, dat wil zeggen oogluikend toestaan of gedogen dat niet volledig aan de voorgeschreven veiligheidsvoorschriften wordt voldaan, zal een zeilwedstrijdorganisatie snel aansprakelijk maken. Indien een wedstrijdorganisatie weet dat het voorgeschreven reddingsvlot, de voorgeschreven vuurpijlen of de voorgeschreven reddingsvesten niet aan boord zijn, en de zeilwedstrijdorganisatie dat jacht toch aan de wedstrijd laat deelnemen, zal aansprakelijkheid van die wedstrijdorganisatie indien een ongeluk plaatsvindt en er schade ontstaat, door de rechter heel snel worden aangenomen.

Schijnveiligheid

Tenslotte merk ik nog op dat een zeilwedstrijdorganisatie die veiligheidsplannen opstelt (en aan de deelnemers kenbaar maakt), eerder aansprakelijk is indien die zeilwedstrijdorganisatie die veiligheidsplannen niet kan waarmaken. Indien de zeilwedstrijdorganisatie regels oplegt die zij niet handhaaft of niet kan handhaven, leidt ook dat eerder tot aansprakelijkheid dan wanneer die veiligheidsvoorschriften niet gesteld waren. Indien een deelnemer voor hem onverantwoorde risico's aanvaardt, is het zaak van de organisatie om in te grijpen.

Conclusie

Geconcludeerd dient te worden dat terzake van het voorkomen van aansprakelijkheid de zeilwedstrijdorganisatie zal moeten aantonen dat in afweging van de risico's van de wedstrijd, de organisatie het redelijke heeft gedaan om ongelukken te voorkomen. Daarnaast kan de zeilwedstrijdorganisatie aansprakelijkheid uitsluiten (en waar niet alle bemanningsleden meetekenen, de schipper/eigenaar voor vrijwaring laten tekenen) doch dat biedt, gezien de redelijkheidstoets die de Rechter ten aanzien daarvan zal aanleggen, lang niet altijd soelaas.

Bij het bepalen wat door de zeilwedstrijdorganisatie in redelijkheid dient te worden gedaan, kan door de zeilwedstrijdorganisatie voor wat de algemene veiligheid betreft het beste worden aangehaakt bij het "Veiligheidsplan voor wedstrijdorganisatoren" van het KNWV en voor wat betreft de veiligheidsuitrusting van deelnemers het beste bij de Offshore Special Regulations van de ISAF.

Voor wat betreft persoonlijke aansprakelijkheid van de zeilwedstrijdorganisatie ben ik van mening dat indien een zeilwedstrijdorganisatie geen veiligheidsplan heeft opgesteld of de veiligheidsvoorschriften (van de Offshore Special Regulations van de ISAF) negeert, dat door de rechter al snel zal worden beoordeeld als een tekortkoming die onbehoorlijk bestuur betreft en die tot aansprakelijkheid van organisatie én bestuurders leidt.

Tenslotte.

Een door de verenging af te sluiten aansprakelijkheidsverzekering voor haar zelf, haar bestuurders en haar vrijwilligers (en eventueel betaalde krachten) is geen overbodige luxe.